EUROPEAN CENTRE FOR MINORITY ISSUES KOSOVO

PREDUZETNIŠTVO MANJINA NA KOSOVU: MOGUĆNOSTI I IZAZOVI

Sledeći rad ima za cilj da ukaže na izazove sa kojima se suočavaju mala i srednja preduzeća (MSP) u vlasništvu ili pod upravom pripadnika manjinskih zajednica i ugroženih i marginalizovanih grupa (UMG) na Kosovu,[1] kao i da da preporuke za njihovu efikasnu integraciju u veću kosovsku poslovnu sredinu.

1. *MSP na Kosovu: veliki potencijal za ekonomski rast i zapošljavanje*

MSP čine veliki deo ekonomske proizvodnje na Kosovu i skoro 62% radne snage[2]. MSP doprinose sa oko 24%[3] udela u BDP na Kosovu u godišnjem prometu, koji je veći nego kod srednjih i velikih preduzeća skupa. U kontekstu u kojem je kosovski privredni rast vođen uglavnom međunarodnom pomoći, javnim sektorom i remitansama,[4] MSP u velikoj meri doprinose razvoju dinamičnijeg privatnog sektora sa mogućim korisnim posledicama po ukupan ekonomski rast.

2. *Manjinsko preduzetništvo u novo-osnovanim opštinama: specifičan slučaj*

Iako situacija u novo-osnovanim opštinama sa srspkom većinom[5] nije potpomognuta generalno lošim ekonomskim uslovima na Kosovu, postoje i dodatni, otežavajući lokalni faktori. Većina opština je izradila ili izrađuje razvojne privredne planove a kosovska centralna vlada je usvojila brojne relevantne sektorske strategije. Tačnije, opštine su po zakonu nadležne za upravljanje i podsticanje lokalne privrede i moraju da sprovode zakonodavstvo sa centralnog nivoa i izrađuju i primenjuju propise kojima se podržavaju MSP.

Međutim, u praksi, opštinski funkcioneri i poslovna zajednica nemaju kapacitet da efikasno upravljaju i sprovode te planove i strategije. Uprkos nekim nedavnim pozitivnim pomacima koja favorizuju sredinu koja je više poslovno-prijateljska (na pr. olakšavanje registrovanja preduzeća[6] i kampanja protiv neformalnih privrednih okruga), ovaj nedostatak kapaciteta nastavlja da, takođe, obstruira pristup

---

[1] Za potrebe ovog rada, UMG se odnosi na invalide, nezaposlene, stare, žene ili sve one koji nose veći rizik od siromaštva ili isključenja iz društva. Za više informacija, pogledati EU garancija kvaliteta u stručnom obrazovanju i osposobljavanju.

[2] Švajcarska saradnja /Swiss Cooperation, Doprinos programu unapređenja kosovskih MSP (KOSME).

[3] MSP razvojna strategija za Kosovo 2012-2016.

[4] Izveštaj Svetske Banke '*Kosovo oslobađa rastući potencijal: Strategije, Politike, postupci*', April 2010

[5] Gračanica, Klokot, Novo Brdo, Parteš i Ranilug.

[6] Olakšavanje registrovanja preduzeća: obezbeđivanjem integrisanog sistema registrovanja preduzeća preko centara za poslovne usluge u opštinama, u kojima preduzetnici zajedno sa dobijanjem sertifikata o poslovanju-preduzeću mogu da dobiju fiskalni broj, potvrdu o PDV-u i sertifikat za uvoz-izvoz.

Podržalo:

MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS OF FINLAND

sredstvima, i opština i poslovnih zajednica, otežavajući im da dobiju pristup subvencijama, kreditima, grantovima ili drugoj pomoći koju obezbeđuju donatori i investitori. Osim ovoga, interes da se podrže pružaoci i kapitalni investitori bio je, u osnovi, fokusiran na veća preduzeća na Kosovu.[7] Ovo je dovelo do stanja u kojem većina manjinskih MSP posluje isključivo u svojim izvornim opštinama i suočava se sa ozbiljnim ograničenjima rasta, ne mogavši da se proširi na nova tržišta ili proširi svoje aktivnosti.[8]

3. Jačanje manjinskog preduzetništva: put ka napred

Vlada Kosova je prepoznala i započela da se bavi tim preprekama , uspostavljajući podsticajne mehanizme radi podsticanja domaćeg privrednog razvoja i podrške MSP. Na primer, Zakonom o podršci malim i srednjim preduzećima osnovana je Agencija za podršku malim i srednjim preduzećima (APMSP) unutar Ministarstva za trgovinu i industriju (MTI) koja će, *inter alia,* podržavati MSP putem pristupa kreditima, sprečavanjem i smanjivanjem prepreka za poslovanje, i olakšavanjem komunikacije između MSP, većih preduzeća i drugih relevatnih privatnih stručnjaka, radi jačanja kapaciteta i stručnosti.[9] Međutim, ovaj pravni okvir se nije uvek adekvatno sprovodio, naročito u pet novo-osnovanih opština. Šta više, opštine nemaju sisteme za praćenje i procenu, kako bi ocenjivali uticaj tih zakona.

U cilju rešavanja napred navedenih prepreka, MTI, zajedno sa APMSP usvojili su razvojnu strategiju za MSP za Kosovo[10], u januaru 2012 godine, kao podsektorsku komponentu Nacionalne razvojne strategije za Kosovo. Strategija se bavi preprekama i izazovima sa kojima se MSP suočavaju u odnosu na razvoj poslovanja, ulaganja, pristup kreditima i rast. Šta više, strategija prepoznaje značaj stvaranja mogućnosti za manjine i UMG, kao način za stvaranje mirnijeg okruženja i olakšavanje među - etničkih odnosa. Što je još uočljivije, strateški cilj 7 strategije za razvoj MSP daje eksplicitne reference za poboljšavanje položaja UMG preko ocene njihovih potreba za obukom, promovisanje programa podrške usmerenih prema njihovim preduzećima, i pružanje finansijskih mogućnosti i tehničke pomoći preko ‘’scheme vaučera’’.[11]

Još jedan način povećanja poslovnih mogućnosti manjinskih MSP je da se podrži formiranje lokalnih poslovnih asocijacija[12]. Poslovna asocijacija bi zastupala poslovnu zajednicu i bila efikasniji način obraćanja u rešavanju problema sa opštinskim funkcionerima. Ovo je, naročito, ambicija novo stvorene asocijacije srpskih privrednika (ASP, Asocijacija Srpskih Privrednika) koja se nalazi u Gračanici/Graçanicë, osnovane u partnerstvu sa opštinom.

---

[7] Međunarodna organizacija za migracije Kosovo, projekat Podrška razvoju preduzeća u manjinskim regionima i ulaganja u zajednicu (SEDMIN) .
[8] Publikacija ECMI Kosovo ‘*Perspektive domaćeg privrednog razvoja u kosovskim decentralizovanim opštinama*’ Jun 2012.
[9] Videti poptunu verziju zakona.
[10] MSP razvojna strategija za Kosovo 2012-2016.
[11] Sheme vaučera odnose se na pomoć budućim i postojećim MSP konsultantskim i uslugama obuke.
[12]Publikacija ECMI Kosovo ‘*Perspektive domaćeg privrednog razvoja u kosovskim decentralizovanim opštinama*’ Jun 2012.

4. Preporuke

ECMI Kosovo preporučuje sledeće radnje opštinskim funkcionerima, međunarodnim organizacijama i poslovnoj zajednici:

- ECMI Kosovo poziva **Ministarstvo trgovine i industrije** da ubrza sprovođenje strategije za MSP, bez odlaganja, kako bi se učinio napredak i ispunio strateški cilj 7 koji se odnosi na preduzetništvo manjinskih zajednica i UMG, a posebno u dodeli malih grantova i garantovanih kredita;

- ECMI Kosovo poziva **poslovnu zajednicu na Kosovu** da se angažuje u konstruktivnom dijalogu sa Asocijacijom srpskih privrednika (ASP) i drugim predstavnicima manjinskih zajednica i ugroženih i marginalizovanih grupa kako bi ih integrisali u šire mreže;

- ECMI Kosovo poziva **opštine** da se angažuju u redovnim i sistemskim mehanizmima dijaloga sa lokalnim poslovnim zajednicama kako bi se u saradnji sa njima definisao sadržaj politika lokalnog privrednog razvoja;

- ECMI Kosovo poziva **međunarodnu zajednicu** da izradi i sprovede strategije i programe koji direktno imaju za cilj preduzetnike iz manjinskih zajednica i UMG , kako bi se stimulisalo stvaranje preduzeća i proširenje postojećih preduzeća među tim grupama.